

функционирования медицинских организаций // Российское предпринимательство. – 2008. – № 6 Вып. 2 (113). – С. 127-131.

РЕЗЮМЕ

В данной статье представлена система сбалансированных оценочных карт для эффективности стратегического управления медицинскими организациями и комплексной работы организации. Показаны принципы финансовой деятельности медицинской организации и системы бухгалтерского учета. Предоставляются конкурентные преимущества медицинской организации.

RESUME

This article presents a system of balanced scorecards for the effectiveness of strategic management of medical organizations and the integrated work of the organization. The principles of financial activity of the medical organization and the accounting system are shown. Competitive advantages of the medical organization are provided.

УДК 338.4:631.1

Ж.Б. Ахметов, магистрант

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық - техникалық университеті

МЕМЛЕКЕТТІК МҮЛІКТІҢ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ПРИНЦИПТЕРІ

Аннотация

Мемлекетте қалыптасқан мемлекеттік меншіктің республикалық және коммуналдық болып бөлінуі коммуналдық мүлікті басқарудың принциптері мен басым бағыттарын анықтап, экономикалық даму процесстерінде мемлекеттің ролін күшейтуді қажет етіп отыр. Мемлекеттің мемлекеттік мүлікті басқару саласындағы құқықтары мен міндеттерін айқындайды, мемлекеттің меншік құқығында мемлекетке тиесілі мүлікті иеленуді жүзеге асырады. Мақалада Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қалыптасқан мемлекеттік мүліктердің түрлері мен қызмет ету принциптері талданған.

Түйін сөздер: мүлік, меншік, мемлекет, заңды тұлға, қоғам, принцип.

Мемлекеттік мүлік республикалық және коммуналдық мүлік болып бөлінеді. Республикалық мүліктің құрамына: мемлекеттік қазынаның мүлкі: республикалық бюджеттің қаражаты және Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражаты; республикалық заңды тұлғаларға бекітіліп берілмеген өзге де мемлекеттік мүлік; республикалық заңды тұлғаларға бекітіліп берілген мүлік кіреді [1].

Коммуналдық мүліктің құрамына: жергілікті қазынаның мүлкі: жергілікті бюджеттің қаражаты; коммуналдық заңды тұлғаларға бекітіліп берілмеген өзге де коммуналдық мүлік; коммуналдық заңды тұлғаларға бекітіліп берілген мүлік кіреді.

Мемлекеттік мүліктің қызмет ету жүйесі Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» заңнамасына сәйкес жүргізіледі, ал Қазақстан Республикасының мемлекеттік мүлік туралы заңнамасы Қазақстан Республикасының Конституциясына және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілеріне негізделіп жұмыс жасайды.

Мемлекеттік мүліктің құқықтық режимі Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» заңнамасында және Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында айқындалған.

Республикалық мүлік Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде, ал коммуналдық мүлік – осы әкімшілік-аумақтық бөліністен немесе Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарына, Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімдеріне сәйкес, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде және Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында көзделген басқа да негіздер бойынша Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде болуы мүмкін. Қазақстан Республикасынан тыс жерлердегі Қазақстан Республикасы мемлекеттік мүліктің құқықтық режимі, егер Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарда немесе Қазақстан Республикасының заңдарында өзгеше көзделмесе, осы мүлік орналасқан шет мемлекеттің заңнамасында айқындалады [1].

Егер Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартта өзгеше қағидалар белгіленсе, онда халықаралық шарттың қағидалары қолданылады.

Мемлекеттің мемлекеттік мүлікті басқару саласындағы құқықтары мен міндеттерін айқындайды, мемлекеттің меншік құқығында мемлекетке тиесілі мүлікті иеленуді, пайдалануды және оған билік етуді қоса алғанда, мүліктік құқықты жүзеге асыру тәртібін, мемлекеттік мүлікке, оның ішінде мүлікті мемлекет меншігіне алу және жекешелендіру кезінде құқықтарға ие болу және тоқтату, сондай-ақ жеке тұлғалардың және мемлекеттік емес заңды тұлғалардың оларды иелену және (немесе) пайдалану тәртібін белгілейді.

Мемлекеттік заңды тұлғаларға бекітіліп берілген мүлікті, акционерлік қоғамдардың мемлекетке тиесілі акцияларын және жауапкершілігі шектеулі серіктестіктердің жарғылық капиталындағы мемлекетке тиесілі қатысу үлестерін және өзге де мемлекеттік мүлікті басқару тәртібін белгілейді.

Стратегиялық объектілердің құқықтық режимінің ерекшеліктері Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» заңнамасында және Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында айқындалады.

Бюджет қаражатына және Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражатына мемлекеттің құқықтарды жүзеге асыруы Қазақстан Республикасының Бюджет кодексімен реттеледі. Мемлекеттік мүлік ұғымы Қазақстан Республикасының Бюджет кодексінде көзделген ерекшеліктері мен қоса Қазақстан Республикасының Бюджет кодексінде пайдаланылатын мемлекет активтері ұғымына қолданылады.

Мемлекеттік немесе жергілікті қазынаға жатқызылған өзге де мүлікке мемлекеттің құқықтарды жүзеге асыру ерекшеліктері Қазақстан Республикасының заңдары мен белгіленеді.

Тарих және мәдениет ескерткіштеріне, мәдени құндылықтарға мемлекеттің құқықтарды жүзеге асыруы Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексімен, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» заңнамасымен және Қазақстан Республикасының өзге де заңдарымен реттеледі.

Зияткерлік меншік объектілеріне мемлекеттің ерекше құқықтарды жүзеге асыруы Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексімен және Қазақстан Республикасының өзге де заңдарымен реттеледі.

Ұлттық басқарушы холдингтер, ұлттық холдингтер, ұлттық компаниялар және мемлекет немесе ұлттық басқарушы холдингтер бақылайтын өзге де заңды тұлғалар туралы ережелері, егер "Ұлттық әл-ауқат қоры туралы" Қазақстан Республикасының Заңында өзгеше көзделмесе, Ұлттық әл-ауқат қорына және Ұлттық әл-ауқат қорының тобына және оның бақылауындағы өзге де заңды тұлғаларға қолданылады.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі өзіне бекітіліп берілген, өзінің балансында тұрған мүлікті иелену, пайдалану және оған билік ету құқығын және Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі құрған заңды тұлғалардың мүлкін басқаруды, сондай-ақ олардың қызметін реттеуді Қазақстан Республикасының атынан дербес жүзеге асырады.

Мемлекеттік мүлікті басқаруды жүзеге асыратын мемлекеттік органдарға, жергілікті атқарушы органдарға және жергілікті өзін-өзі басқару органдарына, мемлекеттік заңды тұлғаларға, сондай-ақ Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» заңнамасында көзделген жағдайларда – жеке тұлғаларға және мемлекеттік емес заңды тұлғаларға [1].

Мемлекеттік мүлікті басқару принциптер. Мемлекеттік мүлікті басқару: заңдылық; есеп берушілік және бақылауда болу; жариялылық; мемлекеттік мүлікті қоғам игілігі үшін тиімді пайдалану; бәсекелестікті дамыту үшін жағдайларды қамтамасыз ету принциптеріне сәйкес жүзеге асырылады.

Мемлекеттік мүлікті басқару субъектілері. Мемлекеттік мүліктің түріне қарай мемлекеттік мүлікті басқаруды Қазақстан Республикасы немесе Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісі жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасының Үкіметі Қазақстан Республикасының атынан мемлекеттік мүлікті басқаруды ұйымдастырады және республикалық мүлікті басқарады. Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың, ауданның, облыстық маңызы бар қаланың әкімшілік-аумақтық бірлігінің атынан коммуналдық мүлікті басқаруды жергілікті атқарушы орган жүзеге асырады.

Аудандық маңызы бар қаланың, ауылдың, кенттің, ауылдық округтің әкімшілік-аумақтық бірлігінің атынан жергілікті өзін-өзі басқарудың коммуналдық мүлкін басқаруды аудандық маңызы бар қала, ауыл, кент, ауылдық округ әкімінің аппараты құзыретке сәйкес жүзеге асырады.

Мемлекеттік мүлікті басқару. Республикалық мүлікті басқару кезінде Қазақстан Республикасының Үкіметі Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» заңнамасының 2-тарауында және осы мемлекеттік органдардың мәртебесін айқындайтын Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында, ережелерде және өзге де актілерде белгіленген өздерінің құзыреті шеңберінде республикалық мүлікке Қазақстан Республикасының құқықтарын іске асыру бойынша Қазақстан Республикасы мемлекеттік органдарының өзара іс-қимылын ұйымдастырады.

Коммуналдық мүлікті басқару кезінде жергілікті атқарушы органдар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес осы мемлекеттік органдардың мәртебесін айқындайтын Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» заңнамасының 2-тарауында және Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында, ережелерде және өзге де актілерде белгіленген өз құзыреті шеңберінде жергілікті атқарушы органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының коммуналдық мүлікке өздерінің құқықтарын іске асыру жөніндегі өзара іс-қимылын ұйымдастырады.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің коммуналдық мүлікке қатысты құзыреті Қазақстан Республикасының өзге де заңнамасында айқындалады. Республикалық және коммуналдық мүліктің сақталуын тексеруді мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары "Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес жүзеге асырады.

Мемлекеттік мүлік шаруашылық жүргізу немесе жедел басқару құқығында мемлекеттік заңды тұлғаларға бекітіліп берілуі мүмкін.

Мемлекет (Қазақстан Республикасы немесе әкімшілік-аумақтық бөлініс) акционерлік қоғамдардың, жауапкершілігі шектеулі серіктестіктердің және мемлекеттік

занды тұлғалардың құрылтайшысы (акционері, қатысушысы) болуы мүмкін. Мемлекеттің өзге де ұйымдық-құқықтық нысанда коммерциялық ұйымдар болып табылатын Қазақстан Республикасы заңды тұлғаларының құрылтайшысы (қатысушысы, салымшысы, мүшесі) болуына жол берілмейді [2].

Мемлекет (Қазақстан Республикасы немесе әкімшілік-аумақтық бөлініс) коммерциялық емес ұйым болып табылатын мемлекеттік қордың құрылтайшысы болуы мүмкін. Мемлекеттік қорды, сондай-ақ мемлекет қатысатын өзге де ұйымдық-құқықтық нысандардағы басқа да коммерциялық емес ұйымдарды құру және олардың қызметі Қазақстан Республикасының заңдарымен реттеледі.

Қазақстан Республикасының Үкіметі: мемлекеттік мүлікті тиімді басқару саясатын жүзеге асырады; өз құзыреті шегінде мемлекеттік мүлікті басқару саласында нормативтік құқықтық актілер шығарады; мемлекеттік мүлікті басқаруды ұйымдастырады, оны пайдалану жөніндегі шараларды әзірлейді және жүзеге асырады, мемлекеттік меншік құқығын қорғауды қамтамасыз етеді.

Қазақстан Республикасы оларға қатысты жалғыз акционер (қатысушы) болып табылатын республикалық заңды тұлғаларды, ұлттық басқарушы холдингтерді, ұлттық холдингтерді, ұлттық компанияларды, сондай-ақ өзге де акционерлік қоғамдарды және жауапкершілігі шектеулі серіктестіктерді құру, қайта ұйымдастыру, атауын өзгерту және тарату туралы шешімдер қабылдайды.

Стратегиялық объектілерге үшінші тұлғалардың құқықтарымен ауыртпалық салуға рұқсат беру немесе рұқсат беруден бас тарту не оларды иеліктен шығару туралы шешім қабылдайды; жер учаскесін мемлекет мұқтажы үшін алып қоюға байланысты жер учаскесін немесе өзге де жылжымайтын мүлікті мәжбүрлеп иеліктен шығарудың басталуы немесе жер учаскесін мемлекет мұқтажы үшін алып қоюға байланысты жер учаскесін немесе өзге де жылжымайтын мүлікті мәжбүрлеп иеліктен шығарудың тоқтатылуы туралы қаулы қабылдайды;

Нарықта үстем немесе монополиялық жағдайға ие табиғи монополия субъектілері немесе нарық субъектілері болып табылатын ұйымдарды жекешелендіру туралы шешім қабылдайды. Республикалық мемлекеттік мүлікті жауапкершілігі шектеулі серіктестіктің жарғылық капиталына не акционерлік қоғамның акцияларын төлеуге беру туралы шешім қабылдайды [3].

Мемлекеттік ислам арнайы қаржы компаниясын құру туралы, мемлекеттік мүлікті мемлекеттік ислам арнайы қаржы компаниясына сатуды оны кері сатып алу міндеттемесімен жүзеге асыруға негіз болған мемлекеттік ислам бағалы қағаздарын шығару туралы, мемлекеттік ислам арнайы қаржы компаниясына сатылған мүлікті ауыстыру, сондай-ақ мемлекеттік ислам бағалы қағаздарын шығару шарттарына сәйкес мемлекеттік ислам бағалы қағаздарын мерзімінен бұрын иелену және (немесе) өтеу туралы шешім қабылдайды.

Акционерлік қоғамның акцияларын және жауапкершілігі шектеулі серіктестіктің жарғылық капиталындағы қатысу үлестерін республикалық мүліктің құрамына сатып алу туралы шешім қабылдайды.

Мемлекеттің акционер (қатысушы) ретінде ұлттық басқарушы холдингтерді, ұлттық холдингтерді, ұлттық компанияларды, мемлекет қатысатын өзге де акционерлік қоғамдарды және жауапкершілігі шектеулі серіктестіктерді басқаруға қатысу құқығын жүзеге асырады немесе осы құқықты мемлекеттік мүлікті басқару жөніндегі уәкілетті органға береді.

Жалпы мемлекеттік активтерді тиімді басқарудың негізгі көрсеткіштеріне жету үшін есепке алу, тұрақты мониторинг, мемлекеттік кәсіпорындарға, мемлекеттік мекемелерге және акциялар пакеті (қатысу үлестері) мемлекетке тиесілі мемлекеттік

занды тұлғаларға бекітіліп берілген мемлекеттік мүлікті мақсатына сай және тиімді пайдаланылуын бағалау керек.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. «Мемлекеттік мүлік туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 1 наурыздағы N 413-IV Заңы. // Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің "Республикалық құқықтық ақпарат орталығы" ШЖҚ РМК
2. Сагинова Д. Мемлекеттік мүлікті басқару саласындағы қатынастарды реттеу туралы [Текст] / Д. Сагинова // Бюджеттік мекеме консультанты. - 2012. - № 1. - С. 7-9
3. Табыс пен мүлікті әділ бөлу қағидаларының негізі [Текст] / Ж. Мырзабек // Ізденіс-Поиск (гуман.ғылым.сер.). - 2012. - № 1. - Б. 16-18 : граф. . - ISSN 1560-1722

РЕЗЮМЕ

Разделение государственной собственности на республиканское и коммунальное требует определения принципов и приоритетов управления государственной собственностью и усиления роли государства в процессах экономического развития. Государство устанавливает порядок осуществления имущественных прав государства, включая владение, пользование и распоряжение имуществом, принадлежащим государству на праве собственности. В статье проанализированы виды и принципы государственной собственности, сформированные в соответствии с законодательством Республики Казахстан.

RESUME

The division of state ownership into republican and communal requires the definition of principles and priorities for the management of state property and the strengthening of the role of the state in the processes of economic development. The state establishes the procedure for the exercise of the property rights of the state, including the possession, use and disposition of property owned by the state on the basis of ownership. The article analyzes the types and principles of state property, formed in accordance with the legislation of the Republic of Kazakhstan.

ӘОЖ: 338.43

Ж.К.Ержанова, экономика ғылымдарының кандидаты, доцент

А.Ж.Байзолов, магистрант

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қ.

БАТЫС ҚАЗАҚСТАНДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫғыНДАғы КӘСІПКЕРЛІК

Аннотация

Мақалада мал шаруашылығы маңызы мен қажеттілігі сипаттала отырып, БҚО мал шаруашылығын ұйымдастыру көрсеткіштері талданып, мемлекеттік кәсіпкерлікті қолдау шаралары берілген.

Түйін сөздер: ауыл шаруашылығы, мал шаруашылығы, кооперация, субсидия, несиелеу.

Ауыл шаруашылығы - шаруашылық салаларының ішіндегі ең ежелгі және табиғат жағдайларына тікелей тәуелді саласы. Сонымен қатар ауыл шаруашылығы - неғұрлым көп тараған сала. Шындығында, дүниежүзінде халқы ауыл шаруашылығының түрлі